

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

(سبک زندگی و سلامت)

بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی (12)

از اولین های پیوند اعضا در ایران تا موفقیت های کنونی

(روز کنونی پیوند اعضا و چالش های پیش رو)

فرآورده های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگران: عابدی؛ شامحمدی

بسمه تعالی

برکات انقلاب اسلامی موتور پیشران کشور در عرصه‌ی علم و فناوری و ایجاد زیرساخت‌های حیاتی و اقتصادی و عمرانی شد که تاکنون ثمرات بالنده‌ی آن روزبه‌روز فراگیرتر می‌شود. هزاران شرکت دانش‌بنیان، هزاران طرح زیرساختی و ضروری برای کشور در حوزه‌های عمران و حمل و نقل... و سلامت و کشاورزی و آب و غیره، محصول آن روحیه و آن حضور و آن احساس جمعی است که انقلاب برای کشور به ارمغان آورد.

بیانیه گام دوم، 1397/11/22، دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله خامنه‌ای

□ نکات برجسته

- در سوره مائده آیه ۳۲: هر که نفسی را حیات بخشد مانند آن است که همه مردم را حیات بخشیده است.
- اولین پیوند عضو در ایران پیوند قرنیه بوده است که در سال 1314 انجام شده است.
- رشد و پیشرفت عمل پیوند عضو در ایران پس از پیروزی انقلاب چشمگیر بوده است.
- روند قانونمند شدن اهدا عضو در ایران به سال 68 برمی گردد. / بیش از ۳۰ هزار نفر در کشور در انتظار پیوند روزانه هفت تا ۱۰ نفر از افراد نیازمند به پیوند عضو؛ به دلیل نرسیدن عضو جان خود را از دست می‌دهند.
- هشت عضو و 52 بافت انسانی افراد مرگ مغزی قابل اهدا است / تعداد پیوندهای کلیه از مرز ۵۰ هزار پیوند در کشور گذشته است،
- در حال حاضر ۹ مرکز پیوند قلب، ۷ مرکز پیوند کبد و ۳ مرکز پیوند ریه در کشور داریم.
- در حال حاضر بیش از ۶ هزار پیوند کبد و هزار پیوند قلب در ایران انجام شده است.
- معاون وزیر بهداشت: کشور توانسته با انجام بیش از ۶ هزار پیوند کبد موفق، به رکوردهای خیره‌کننده‌ای در نجات جان بسیاری از مبتلایان این بیماری از مرگ طی ۲۵ سال اخیر دست یابد.
- رکورد بی‌نظیر ایران در شانس بقای ۲۰ ساله دریافت کنندگان کبد پیوندی.

موارد شاخص پیوند اعضا در ایران

آیا می دانید؛

- شیراز قطب پیوند شبکه و کبد در جهان بوده و از آمریکا در پیوند کبد پیشتاز است؟
- سالانه چهار تا هشت هزار بیمار مرگ مغزی در کشور وجود دارد که حدود نیمی از آن‌ها شرایط اهدا عضو را دارند.

آیا می دانید؛

- در ۱۷ سال اخیر شاخص جهانی اهدای عضو (PMP) در خانواده های ایرانی از ۲٪ به ۳۶/۱۱٪ در سال ۹۶ رسیده است.
- بخش پیوند اعضای بیمارستان نمازی شیراز به مدت سه سال متوالی از نظر تعداد پیوند کبد در دنیا، رتبه نخست را به دست آورده است؟

آیا می دانید؛

- مرکز پیوند اعضای شیراز، خدمات پیوند کبد را به خارج از مرزها از جمله کشورهای منطقه و آسیا: عراق، سوریه، لبنان، تاجیکستان، افغانستان، پاکستان، آذربایجان و ... نیز توسعه داده است؟
- مرکز پیوند اعضای شیراز در تاسیس مراکز پیوند کبد کشورهای منطقه و آسیا نقش بسیار موثری ایفا کرده است؟

□ مقدمه

از زمانی که در تاریخ پزشکی عضوی از انسان با موفقیت پیوند زده شد قریب به دو قرن می گذرد. از آن زمان تا به امروز با پیشرفت دانش پزشکی، از اهدای اعضای بدن در شرایطی که قابلیت ادامه کار نداشته باشند و خطر مرگ را برای فرد به همراه بیاورند قابلیت تعویض و پیوند دارند.

امروزه کار تا به آنجا پیش رفته که اخیراً پزشکی به نام سرجیو کانورو در ایتالیا ادعای امکان پذیر بودن پیوند سر را مطرح کرده است! ایده ای جنجالی که هرچند بسیاری از متخصصان فعلاً آن را در حد یک شوخی می‌پندارند، با این حال از افق پیش روی بشر در سال‌های آینده خبر می‌دهد. خلاصه آنکه هر فرد مرگ مغزی میتواند با اهدای ارگانهای حیاتی خود جان 1 تا 8 نفر را از مرگ حتمی نجات داده و با اهدای بافت و نسوج خود 1 تا 53 نفر را از معلولیت‌هایی بخشد. با این مقدمه در نوشتار زیر نگاهی به وضعیت اهداء عضو در ایران از ابتدا تاکنون خواهیم داشت.

□ منظور از اهدای عضو چیست؟

انتقال اعضای یک فرد به فرد دیگر برای نجات زندگی یا بهبود کیفیت زندگی وی را اهدای عضو می‌گویند. اهدای عضو می‌تواند از افراد زنده یا از افراد مرگ مغزی و یا از افراد مرگ قلبی در شرایط خاص و با تجهیزات و تمهیدات ویژه انجام شود.^۱

□ تاریخچه پیوند اعضاء در ایران از گذشته تاکنون

پیوند اعضای بدن به مفهوم مدرن و کنونی آن یعنی جایگزینی یک عضو با عضو مشابه در طب ایران، در سال 1314 با انجام پیوند قرنیه توسط شادروان دکتر شمس پایه‌گذار چشم پزشکی مدرن در ایران در تهران انجام شد و با آموزش دستیاران و جراحان چشم در این بخش ادامه یافت و به دنبال آن و با کمی فاصله دکتر خدا دوست، استاد جراحی چشم دانشگاه شیراز این کار را دنبال کرد و پیوند قرنیه را که مورد نیاز بسیاری از بیماران بود، انجام داد.

اولین پیوند کلیه در ایران به سال 1347 در بیمارستان نمازی دانشگاه شیراز توسط دکتر سنادی زاده انجام شد که به عنوان یک واقعه مهم بازتاب وسیعی در رسانه‌های درون مرزی پیدا کرد، این پیوند در بیمارستان‌های دانشگاه تهران هم انجام گرفت و از سال 1347 تا 1357 نزدیک به 80 مورد پیوند کلیه انجام شد.

اولین پیوند موفق روده باریک در سال 1371 توسط دکتر ایرج فاضل در بیمارستان آیت الله طالقانی انجام شد. همچنین اولین پیوند موفق کبد در ایران روز چهاردهم خرداد ماه 1372 توسط دکتر ملک حسینی انجام شد و از آن زمان دانشگاه شیراز به عنوان یک مرکز موفق پیوند کبد به فعالیت‌های گسترده خود ادامه داده است. اولین پیوند موفق قلب در تیرماه 1372 توسط دکتر حسین ماندگار در بیمارستان شریعتی دانشگاه علوم پزشکی تهران انجام شد و در حال حاضر این عمل در 5 مرکز پزشکی انجام می‌شود. در سال 1379 اولین پیوند موفق ریه توسط دکتر احمدی در بیمارستان امام خمینی (ره) دانشگاه علوم پزشکی تهران انجام گرفت و ادامه پیدا کرد. اولین پیوند پانکراس هم توسط دکتر نیک اقبالیان در سال 1385 در دانشگاه شیراز انجام شد و با موفقیت ادامه یافت.^۲

□ روند قانونی پیوند اعضا در ایران چه مراحل را طی کرده است؟

- دکتر فاضل، پدر پیوند عضو ایران: در اوایل انقلاب که موضوع اهدای عضو مطرح شد، برای فرد مرگ مغزی شده باید دو مرحله را طی می‌کردیم که بتوانیم اعضای او را اهدا کنیم. ابتدا باید از نظر شرعی موضوع حل می‌شد که اهدای اعضای شخص مرگ مغزی شده از نظر اسلام اشکال ندارد. و نیز از نظر قانونی باید قانون اهدای عضو تصویب می‌شد.

- مهمترین مسأله‌ای که در مورد پیوند اعضا در ایران اتفاق افتاد فتوای تعیین‌کننده و بسیار مهم امام خمینی (ره) در پاسخ به نامه دکتر ایرج فاضل برای استفاده از اعضای مبتلایان مرگ مغزی در سال 68 بود.

¹ - در باره اهدای عضو بیشتر بدانیم؛ <https://www.sbu.ac.ir/A>؛ بدون تاریخ

² - جایگاه ویژه پیوند اعضاء در ایران؛ خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران؛ 98/1/26

- در مجلس شورای اسلامی قانون اهدای عضو از افراد مرگ مغزی سه بار رد شد اما مرتبه سوم با وساطت و پیگیری حضرت آیه‌الله خامنه‌ای و دیگر بزرگان با مجلس و شورای نگهبان به تصویب رسید. فتوای تاریخی امام خمینی(ره) در سال ۶۸ موجب شد که اهدای عضو از افرادی که دچار مرگ مغزی شده انجام شود.

- در سال 79 این لایحه در مجلس شورای اسلامی به تصویب می‌رسد و در همان سال پروتکل مرگ مغزی توسط وزیر بهداشت درمان و آموزش پزشکی ابلاغ می‌شود و مرکز مدیریت پیوند در سال 80 شکل گرفت که با پیگیری و تصویب آیین نامه اجرایی در هیات دولت در سال 81 رسمیت پیدا کرد به طور سیستمیک در حال حاضر 30 واحد فراهم آوری مرگ مغزی در کشور وجود دارد که باعث پیوند کلیه در 60 درصد موارد از اهداکنندگان مرگ مغزی و کمتر از دهنده زنده باشد.^۱

توصیه حضرت امام به اهدای عضو: پیوند اعضا از نظر اسلام چه حکمی دارد؟
- در صورتی که پیوند، اسباب نجات یک نفر از موت بشود به حسب شرع مانع ندارد.^۲

1. ماجرای صدور فتوای اهدای عضو به روایت پدر پیوند عضو ایران؛ ایسنا، 96/2/31
2. صحیفه امام؛ ج 7، ص 143 زمان استفتاء 7 / 2 / 1358

وضعیت کنونی پیوند اعضا در کشور به روایت سید محمد کاظمینی دبیر هیات مدیره انجمن علمی پیوند اعضا در ایران^۱

1. نجات 8 بیمار با اعضای یک اهداءکننده؛ ایرنا، 95/5/6

چالش‌های پیش‌روی پیوند اعضا در ایران از نگاه دکتر رضا سعیدی فیروز آبادی – متخصص جراحی پیوند

□ نگاهی به شاخص PMP

مهدی شادنوش رئیس اداره پیوند و درمان بیماری‌های وزارت بهداشت: پی‌ام‌پی (PMP) محاسبه تعداد اهداء عضو در یک میلیون نفر است تا بر اساس آن تعداد اهداءکنندگان عضو هر کشور را با دیگر کشورها مقایسه کنند. در سال ۹۶ میزان PMP (نسبت اهداکنندگان مرگ مغزی به جمعیت) برابر ۱۱,۶ بوده است، گرچه این میزان از آغاز فعالیت تاکنون از رشد ۶۰۰ برابری برخوردار بوده، اما نقطه مطلوبی نیست. با توجه به جمعیت ۸۰ میلیونی کشور عدد PMP ۴۰ مدنظر است. البته رسیدن به عدد ۳۰ هم در این شاخص می‌تواند مناسب باشد.

میزان PMP (شاخص اهدای عضو) در ۷ ماهه آخر سال ۹۷، ۱۱,۲۶ درصد بوده است که تقریباً میزان قابل قبولی است. شاخص اهدای عضو ایران (PMP) در ۱۸ سال گذشته افزایش مستمر و قابل توجهی داشته و اکنون به بیش از ۱۱,۵ رسیده است. گرچه تا رسیدن به حد مطلوب جهانی، راه طولانی در پیش است.^۱

براساس آمارهای اعلام شده سالانه پنج تا هشت هزار مرگ مغزی در کشور رخ می‌دهد که طبق آمار جهانی نیمی از آنان می‌توانند اهدای عضو داشته باشند در حالی که سالانه کمتر از یک چهارم موارد یاد شده به اهدای عضو می‌رسند.

البته در سالهای اخیر با فرهنگ سازی صورت گرفته و آشنایی هر چه بیشتر مردم با مفهوم مرگ مغزی، نگاه‌ها نسبت به اهدای عضو مثبت‌تر شده است.

براساس آمارها میزان رضایت خانواده‌ها برای اهدای عضو از افراد مرگ مغزی در یک دهه گذشته در کشورمان حدود پنج درصد بود که تاکنون به حدود ۷۰ درصد رسیده است.

1 - سالانه ۷۰۰۰ نفر به تعداد بیماران دیالیزی اضافه می‌شود؛ ایران اکنون میست؛ 98/2/15

□ سخن آخر

به اعتقاد کاشناسان، اهدای عضو مقوله ای پیچیده بوده و نیاز به فرهنگ سازی دارد. اهدای عضو اگر در زمان حیات فرد انجام گیرد بسیاری از مشکلات پیش رو را می تواند حل کند، ثبت نام و دریافت کارت اهدای عضو از سوی افراد جامعه در صورت همه گیر شدن و تبدیل به فرهنگ حاکم؛ بهترین راهکار است.

با وجود آنکه این مهم در حال رواج است؛ اما می بایست نهادهای پزشکی و ارگان های اطلاع رسان اقدام گسترده ای در ترویج این اقدام نیکو انجام دهند. همچنین روش های برخورد و تعامل با خانواده افراد مرگ مغزی برای ترغیب و رضایت جهت اهدای عضو بیمار نیز امری مهم می باشد که می بایست مورد توجه قرار گیرد.

دکتر قبادی، نایب رییس انجمن اهدای عضو ایرانیان معتقد است که در سال های اخیر کارهای خوبی در ارتباط با فرهنگ سازی و افزایش ثبت نام برای دریافت کارت اهدای عضو و رضایت اطرافیان افراد دچار مرگ مغزی انجام شده اما باید دست به دست هم داده و مردم را به اهمیت پیوند اعضا و ثبت نام با رضایت خود برای این منظور هر چه بیشتر آگاه کنیم.

مهم ترین کار در اهدای عضو، فرهنگ سازی است و باید در این امر خیر کلیه متولیان فرهنگی، ائمه جمعه و جماعات و مسئولان استانی و رسانه ها ایثارگرانه وارد عمل شده و در ترویج فرهنگ اهدای عضو بکوشند.

در این راستا افراد تاثیرگذار جامعه از جمله دانشمندان ملی و استانی، دانشجویان، دانش آموزان، هنرمندان، ورزشکاران، گروه های مرجع و روحانیون می توانند در ترغیب و تشویق اهدای عضو بسیار موثر باشند. باید واحدهای فرهنگی و مسئولان در این زمینه وارد عمل شوند و البته خانواده ها و معاونت های امور اجتماعی، خیران و سازمانهای مردم نهاد نیز نقش مهم خود را در این خصوص ایفا کنند. همچنین استفاده از فضای مجازی و دسترسی آسان تر مردم به اطلاعات، میتواند اقدامات سازنده ای در این مسیر انجام داد اگرچه مرور آخرین اخبار مربوط به اهدا عضو در سال 98 بیشترین آمار اهدای عضو را مربوط به فروردین ماه سال 98 اعلام کرده که این امر نشان دهنده رغبت روزافزون مردم به این امر خداپسندانه است.